

تحلیل و ارزیابی کاربری‌های گردشگری در نواحی روستایی شهرستان بینالود

امین فعال جلالی^۱، مریم قاسمی^{۲*}

۱. دانشجوی دکترا، گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

۲. استادیار، گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

(پژوهشی)

(دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۲۶ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۲۴)

<http://dx.doi.org/10.52547/sdge.3.4.26>

چکیده

ارزیابی کاربری اراضی روستایی به عنوان هسته اصلی برنامه‌ریزی روستاهای جدید، نقشی مهم در ساماندهی فضایی- مکانی روستاها ایفا می‌کند. امروزه در پی توسعه فعالیت‌های گردشگری در نواحی روستایی، تغییرات کاربری اراضی کشاورزی به غیرکشاورزی، آثار زیادی در این نواحی به جای گذاشته است. علل این نابسامانی را بایستی عمدتاً در اهمیت کاربری‌های گردشگری، ضعف مدیریت، عدم سازگاری کاربری‌ها با یکدیگر جستجو کرد. روش پژوهش توصیفی - تحلیلی بوده و به منظور ارزیابی کیفی کاربری‌های گردشگری از چهار ماتریس سازگاری، مطلوبیت، ظرفیت و ماتریس وابستگی استفاده گردید و جهت بررسی ارزیابی کیفی کاربری‌ها از نظرات ۴۸ نفر از متخصصین این حوزه در روستاهای مورد مطالعه استفاده گردید. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که در بین کاربری‌های موجود در روستا، شبکه معابر اصلی درون روستا با مقدار ۳/۴۷ بالاترین مقدار سازگاری و کاربری‌های آب انبار تاریخی کمترین مقدار سازگاری را (۲/۳۲) به خود اختصاص داده‌اند. همچنین در بین روستاهای مورد مطالعه مشخص شد که در ماتریس ظرفیت روستای ابرده علیا با میانگین ۳/۳۵ بیش میانگین و روستای حصارسرخ با میانگین ۲/۴۱ پایین ترین امتیاز را به دست آورده است. در ماتریس مطلوبیت نیز روستای نوچاه با میانگین ۳/۹۵ بالاترین میانگین و روستای دهنو با میانگین ۳/۷۳ کمترین میانگین را به دست آورده است. را به خود اختصاص داده است. همچنین مشخص گردید ماتریس سازگاری با میانگین ۳/۸۵، مطلوبیت ۳/۸۴، ظرفیت ۲/۷۴ و ماتریس وابستگی با میانگین ۲/۵۴، به ترتیب بیشترین و کمترین مقادیر را به خود اختصاص داده‌اند.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی کیفی، شهرستان بینالود، کاربری‌های اراضی، گردشگری.

مقدمه

زمین به عنوان مهم‌ترین عنصر تشکیل دهنده محیط، همیشه مورد توجه برنامه‌ریزان بوده است. بر این اساس، برنامه‌ریزی کاربری اراضی را علم تقسیم زمین و مکان برای کاربری‌ها و مصارف مختلف زندگی دانسته‌اند (حسین زاده دلیر و ملکی، ۱۳۸۷). در واقع علم کاربری اراضی به معنای چگونگی پراکندگی فضایی کاربری‌ها مانند مسکونی، صنعتی، تجاری، تاریخی و... می‌باشد (شیعه، ۱۳۸۱). اهمیت بحث کاربری اراضی می‌تواند آثار و نتایج اکولوژیکی پراکندگی انواع کاربری‌ها را مشخص دارد (دلایل پورمحمدی، ۱۳۸۲). طی دهه‌های گذشته در بسیاری از کشورها تلاش‌های گسترده‌ای برای پاسخگویی به چالش‌های پیش آمده، در جهت تغییر به سوی پایداری اراضی به عمل آمده و نحوه کاربرد اراضی به یکی از بحث‌های مهم تبدیل شده است (رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۲). چرا که عدم توجه به توزیع صحیح کاربری‌ها در سکونتگاه‌های انسانی موجب کاهش کیفیت کاربری‌ها و ایجاد مشکلات مختلف اجتماعی و محیطی خواهد شد (Borsboom and Zondag, 2011). در این بین با توجه به رشد فعالیت‌های گردشگری در نواحی روستایی، ارزیابی کمی و کیفی کاربری‌های مرتبط با گردشگری اهمیت بالایی دارد.

چرا که تجارب نشان داده است، که عدم توجه به تغییرات اصولی کاربری‌ها، می‌تواند پیامدهای زیست-محیطی، اجتماعی و حتی اقتصادی را به همراه داشته باشد (قدمی و همکاران، ۱۳۸۹). تقسیمات جدید کشوری در شهرستان بینالود در سال ۱۳۸۶ تحولات گسترده‌ای را در سطح فضای جغرافیایی جدید موجب گردیده است. به طوری که با تبدیل بخش طرقله شهرستان مشهد، به شهرستان بینالود - با توجه به نقش و موقعیت مهم شهرستان بینالود (به عنوان مجاور شهر زائر) به خصوص در زمینه گردشگری - با تشدید تغییر کاربری اراضی در حوزه‌های مختلف و کاهش کیفیت اراضی نسبت به هم بالاخص در کاربری‌های گردشگری مواجه بوده است. جذب حجم انبوهی از گردشگران به روستاهای گردشگری شهرستان، سبب گردیده زمین به عنوان مقوله‌ای پر اهمیت مورد توجه

قرار گیرد و فرایند تغییر کاربری اراضی بیش از پیش نمایان گردد. از این رو پایش کاربری اراضی در منطقه مورد مطالعه از اهمیت خاصی برخوردار است (مطیعی لنگرودی و همکاران، ۱۳۹۱). توسعه فعالیت‌های گردشگری در روستاهای مورد مطالعه طی دهه اخیر، فشارهای زیادی را بر زمین و اکوسیستم‌های روستایی وارد نموده است. بدیهی است بی توجهی به گسترش کاربری‌های گردشگری، در نهایت موجب کاهش کارایی آن‌ها گردیده و مشکلاتی را برای ساکنین و گردشگران ایجاد خواهد کرد. با توجه به آنچه گفته شد در روستاهای مورد مطالعه به دلیل محدودیت‌های فضایی، فعالیت‌های گردشگری به ویژه ساخت‌وسازهای ناشی از خانه‌های دوم، رستوران‌ها، مراکز تجاری که ناشی از تقاضای گردشگران است، نیاز به کنترل و مدیریت صحیح در زمینه کاربری زمین دارد. لذا اطلاع دقیق از چگونگی قرارگیری کاربری‌ها از نظر شاخص‌های کیفی کاربری اراضی یکی از مهم‌ترین موارد ساماندهی کاربری‌ها در جهت کاهش عوارض نامطلوب ناشی از آن است (فیضی زاده و میر رحیمی، ۱۳۸۷). با توجه به اینکه موضوع کاربری زمین در مقاصد گردشگری روستایی از چالش‌های اصلی شهرستان بینالود به عنوان قطب مهم گردشگری استان به شمار می‌رود، مطالعه حاضر در پی ارزیابی کیفی کاربری‌های گردشگری در روستاهای هدف در این شهرستان است. با توجه به آنچه مطرح شد سوال اصلی تحقیق به این صورت مطرح می‌گردد که کاربری‌های گردشگری در نواحی روستایی شهرستان به لحاظ سازگاری مطلوبیت و همجواری از چه شرایطی برخوردار هستند؟

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

زمین به عنوان سرزمین، فضا، منبع، محیط و نشانه در تأمین نیازهای انسانی، اهمیت زیادی دارد و مهم‌ترین و با ارزش‌ترین منبع در هستی تلقی می‌گردد (فاضل نیا و عمرانی، ۱۳۹۱). مهم‌ترین موضوع در ارتباط با زمین، کاربری زمین است که به طور خلاصه به "نحوه بهره‌برداری صحیح انسان از امکانات و توانایی زمین گفته می‌شود (سرور، ۱۳۸۴). موضوع چگونگی

۱۳۸۵). هر فعالیت (کاربری) مقیاسی دارد و چنانچه دو مقیاس با یکدیگر منطبق باشد، هر کاربری عملکرد مناسبی خواهد داشت و هر سطحی از ساختار فضا به نحو موثری از خدمات فعالیت بهره‌مند خواهد شد و اگر منطبق نباشد، مشکلات عدیده‌ای را برای هر دو پدیده به وجود خواهد آورد.

ج) ماتریس وابستگی: کاربری‌ها می‌توانند به صورت زنجیره وار به هم وابسته باشند (درست برخلاف نوع سازگاری که می‌توانند مخالف هم باشند و در کنار هم قرار گرفتنشان ممکن است به هم زیان برساند) در این ماتریس تأکید بر این است که کاربری‌ها به صورت زنجیره‌وار بهم وابسته باشند (دلفان آذری و افشار، ۱۳۹۲).

د) ماتریس سازگاری: سازگاری عبارت است از وجود یک ارتباط منطقی و معقول بین روابط در یک فضای حاصل از اشتراک فعالیت و مکان که این ارتباط می‌تواند محصول فرایند طبیعی باشد یا از طریق برنامه‌ریزی به وجود آمده باشد. در این ماتریس کاربری‌هایی که در حوزه نفوذ یکدیگر قرار می‌گیرند، باید از حیث سنخیت و همخوانی فعالیت‌ها با یکدیگر منطبق بوده و موجب مزاحمت و مانع انجام فعالیت دیگری نشود (پاریزی و کاظمی نیا، ۱۳۹۴). در واقع "سازگاری به معنی در کنار هم قرار گرفتن دو یا چند کاربری بدون اثرات منفی قابل ملاحظه است به گونه‌ای که هیچ یک از کاربری‌ها مانع از عملکرد صحیح سایر کاربری‌های مجاور نگردد (Taleai et al, 2007 نقل در ابوالحسنی و همکاران، ۱۳۹۲).

کاربری‌هایی که دود، بو، صدا و شلوغی تولید می‌کنند، باید از کاربری‌های دیگر، به ویژه کاربری‌های مسکونی، فرهنگی و اجتماعی جدا شوند (سعیدنیا، ۱۳۸۲). کاربری‌ها از نظر سازگاری ممکن است کاملاً با یکدیگر سازگار باشند؛ نسبتاً سازگار باشند، نسبتاً ناسازگار باشند؛ کاملاً ناسازگار یا بی تفاوت باشند. در مطالعه حاضر سازگاری کاربری‌ها به وسیله سه ماتریس همجواری (راحتی و آسایش)، منظر و چشم‌انداز و امنیت عمومی مورد بررسی قرار گرفت که در ادامه به شرح آنها می‌پردازیم:

استفاده از زمین و تغییرات آن با توجه به شرایط سیاسی، حقوقی، اجتماعی و اقتصادی و محیطی، همواره تصمیم گیران، ذی‌نفعان و مالکان را دچار چالش‌های جدی کرده و تقاضای روزافزون برای استفاده از منابع زمین، الگوی تخصیص زمین و شیوه‌های مدیریت آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد (قدمی و همکاران، ۱۳۸۹). با توجه به اهمیت زمین در نواحی روستایی یکی از مطالعات اساسی ارزیابی اراضی است. در مقیاس کالبدی کاربری‌های اراضی در نواحی روستایی، اثرات خارجی بر یکدیگر دارند و این اثرات می‌تواند مثبت یا منفی باشد. آثار مثبت این شکل از برنامه‌ریزی به افزایش کارایی کاربری‌های اراضی همجوار و توسعه پایدار و ایجاد شیوه بهتر زندگی منجر می‌شود، از طرفی عدم ارزیابی صحیح کاربری اراضی، به کاهش کارایی مثبت کاربری‌ها منجر شده در نهایت، به ایجاد ناهماهنگی میان کاربری‌های مختلف خواهد انجامید (خواجه شاهکویی و همکاران، ۱۳۹۱). ارزیابی کاربری‌های مختلف اراضی روستایی اساساً به منظور اطمینان خاطر از استقرار منطقی آن‌ها و رعایت تناسب لازم آن به دو صورت کمی و کیفی صورت می‌گیرد (ابراهیم زاده و همکاران، ۱۳۸۹). در روش‌های ارزیابی کیفی کاربری اراضی ویژگی‌های کیفی معین شده و عموماً نسبت آن‌ها به یکدیگر براساس چهار ماتریس: (۱) ماتریس سازگاری، (۲) ماتریس مطلوبیت، (۳) ماتریس ظرفیت و (۴) ماتریس وابستگی بررسی می‌شود:

الف) ماتریس مطلوبیت: در این نوع ماتریس رابطه زمین با کاربری موردنظر، مطرح است. یعنی هر زمین برای کاربری ویژه‌ای مناسب است و هر کاربری، زمین خاصی را می‌طلبد که در مکان گزینی مراکز خدمات یک اصل مهم محسوب می‌گردد (ضرابی و همکاران، ۱۳۹۱). منظور از مطلوبیت یعنی حفظ عوامل طبیعی، چشم‌اندازها، فضاهای باز، شبکه معابر، فضاهای مسکونی و ... است.

ب) ماتریس ظرفیت: ظرفیت مکانی به عنوان یک اصل اساسی تعیین کننده محدوده سطوح خواهد بود. اندازه و ابعاد این سطوح باید جوابگوی فعالیت‌های موردنظر در دو بخش جزئی و کلی باشد (ابراهیم زاده و اردکانی،

استانداردها و ضوابط علمی غیرمنطبق و نامتعادل بوده است. چگونگی تعادل بخشی و ساماندهی کاربری‌های اراضی شهری در متن اصلی مقاله به تفصیل بیان شده است. همچنین علوی و همکاران (۱۳۹۱) نشان دادند با در نظر گرفتن تمامی پارامترهای اکولوژیکی و محیطی و همچنین با در نظر گرفتن محدوده محافظت شده تالاب قره قشلاق، منطقه جهت توسعه سکونت‌گاهی نامناسب است. نتایج حاکی از آن است که حدود ۵٪ از کل این منطقه قابلیت توسعه سکونتگاهی دارد و مابقی یا دارای تناسب درجه پایین‌تر و یا عدم توان هستند. ظاهری و همکاران (۱۳۹۶) نیز در تحقیق خود بیان داشتند که کاربری‌ها در سطح کلانشهر اهواز پراکنش فضایی مناسبی ندارند و در ضمن تحلیل کاربری‌ها با شاخص ظرفیت و عدالت اجتماعی نشان از آشفتگی کمی و کیفی کاربری‌های مناطق هفت گانه اهواز دارد. سرور و همکاران (۱۳۹۳) نشان دادند که اکثریت کاربری‌های اراضی شهر را کاربری‌های مسکونی، آموزشی، بهداشتی- درمانی و تفریحی و سایر کاربری‌های که به طور نسبی با این نوع کاربری‌ها دارای سازگاری هستند، تشکیل می‌دهد؛ بنابراین قرار گرفتن کاربری‌هایی نظیر کاربری صنعتی، نظامی و حمل و نقل و انبارداری بین این کاربری‌ها به عنوان یک نوع ناسازگاری بوده و در عملکرد بهینه کاربری‌ها تأثیر نامطلوبی دارد. خان محمدی و همکاران (۱۳۹۵) به این نتیجه رسیدند که در حال حاضر کاربری‌های موجود در حد سرانه‌های شهری استاندارد برای شهروندان اسلامشهر نمی‌باشد و کاربری اراضی شهر اسلامشهر به لحاظ سرانه‌های فضای سبز شهری وضعیت غیراستانداردی دارد. با گذشت چهار دهه از پیشینه پرفراز و نشیب کاربری اراضی و بررسی جنبه‌های گوناگون آن، مطالعات محدودی در زمینه ارزیابی کاربری اراضی در حوزه‌های روستایی انجام شده است. با توجه به روند پرشتاب توسعه فعالیت‌های گردشگری برخی از روستاها (به خصوص روستاهای منطقه مورد مطالعه) توجه به این بخش از مطالعات کاربری اراضی در نواحی روستایی ضروری است.

- همجواری (راحتی و آسایش): در استانداردهای مکان-یابی، دو عامل فاصله و زمان، واحدهای اندازه‌گیری میزان آسایش و راحتی هستند و نوع دسترسی‌ها با این دو عامل سنجیده می‌شود (جمالی پور و همکاران، ۱۳۹۴).

- امنیت عمومی: رشد و گسترش بی‌رویه ابعاد فیزیکی و اجتماعی حوزه‌های سکونت‌گاهی و تبدیل آنها به مراکز ناهمگن جمعیتی، اجتماعی و کالبدی، تأثیرات قابل توجه و در عین حال اجتناب‌ناپذیری را بر زندگی ساکنین گذاشته است (ابراهیمی و زنده دل ثابت، ۱۳۹۶).

- منظر و چشم‌انداز: اهمیت چشم‌انداز و چشم‌اندازسازی در تعیین سرنوشت اقتصادی، اجتماعی و کالبدی مکان‌ها به گونه‌ای است که می‌توان آن را به مثابه "قلب" فرایند برنامه‌ریزی و طراحی محسوب نمود. منظر و چشم‌انداز بومی به لحاظ ماهیت کارکردی، پاسخگویی به نیازهای انسانی، فعالیت‌های مردمی، عناصر تولیدی و محیط زیست، مجموعه‌ای همگن و متشکل را با هویت کالبدی خاص تشکیل می‌دهد که نمایانگر ارتباطات، کارکردها و نقش چندعملکردی فضاهاست (اکبری و بمانیان، ۱۳۸۷). در مجموع تعیین سازگاری و ناسازگاری کاربری‌های اراضی محتاج مقایسات ماتریسی و زوجی و نیز تعیین شکل غالب مناسب کاربری‌های روستایی است (مشکینی و همکاران، ۱۳۹۲). برای تعیین میزان سازگاری و ناسازگاری بین دو کاربری باید مشخصات و نیازهای هریک را برای انجام دادن فعالیت‌های عادی آن تعیین و سپس با مقایسه این مشخصات موارد توافق و عدم توافق را در ماتریس مشخص کرد (دلایل پورمحمدی، ۱۳۸۲). در ایران مطالعات مربوط به ارزیابی کیفی کاربری‌های گردشگری سابقه طولانی ندارد (پاریزی و کاظمی‌نیا، ۱۳۹۴) و تحقیقات محدود داخلی انجام شده نیز بیش‌تر در نواحی شهری می‌باشد.

در ارتباط با ارزیابی کاربری اراضی مطالعات متعددی در داخل کشور انجام پذیرفته است که می‌توان به پژوهش زیاری (۱۳۸۹) اشاره کرد که نتایج نشان داد بسیاری از کاربری‌های موجود به لحاظ کمی و کیفی با

جدول ۱: ماتریس‌های مورد استفاده در ارزیابی کیفی کاربری‌های گردشگری

ماتریس	
سازگاری	سازگاری کاربری‌های مختلف همجوار با یکدیگر در سه ماتریس امنیت عمومی، منظر و چشم‌انداز و همجواری
مطلوبیت	سازگاری بین کاربری و محل استقرار
ظرفیت	سازگاری کاربری با ظرفیت و مقیاس عملکردی
وابستگی	وابستگی کاربری‌های مختلف به یکدیگر و لزوم همجواری آنها

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

مواد و روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی می‌باشد؛ جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از روش‌های اسنادی و میدانی صورت گرفت. در این مطالعه ارزیابی کیفی کاربری‌های گردشگری به کمک چهار ماتریس (۱) سازگاری، (۲) مطلوبیت، (۳) ظرفیت و (۴) ماتریس وابستگی انجام شد. لازم به ذکر است که ماتریس سازگاری به کمک سه ماتریس کمی گردید. پرسشنامه مذکور به کمک سه گروه: (۱) مدیران محلی (دهیار و اعضای شورا و پرسنل دهیاری) به تعداد ۲۴ نفر (۶ نفر دهیار، ۷ نفر اعضای شورا و ۱۱ نفر کارمند دهیاری که بومی روستا بوده‌اند)، (۲) مشاورین املاک به تعداد ۱۰ نفر، (۳) سایر مطلعین محلی که شامل معلمین بومی، کشاورزان با سابقه و دارای تحصیلات بالا و امثالهم به تعداد ۴۸ نفر مورد ارزیابی قرار گرفت.

محدوده مورد مطالعه

جامعه آماری تحقیق روستاهایی در شهرستان بینالود هستند. با بررسی‌های انجام شده از مجموع ۵۱ روستای دارای سکنه شهرستان بینالود، روستاهایی به عنوان نمونه انتخاب شدند دارای بیشترین مساله در زمینه کاربری اراضی خود از زمان تقسیمات جدید کشوری (سال ۱۳۸۶) تاکنون هستند، در این ارتباط تعداد ۸ روستا در سطح شهرستان شناسایی شد. تکمیل پرسشنامه به کمک خبرگان محلی به روش نمونه‌گیری غیراحتمالی گلوله‌برفی بوده است، با مراجعه مکرر در نهایت ۴۸ نفر خبره محلی (دهیاران، اعضای شوراهای اسلامی، تحصیل کرده‌های بومی و ...) واجد شرایط پاسخگویی به سوالات تحقیق شناسایی و پرسشنامه به کمک آنها تکمیل گردید.

جدول ۲: ویژگی‌های روستاهای مورد مطالعه شهرستان بینالود به همراه حجم نمونه

بخش	نام دهستان	نام روستا	فاصله تا مشهد	خانوار*	جمعیت*	تعداد خبره محلی
		حصارگلستان	۱۳	۵۶۹	۱۷۶۴	۷
طرقبه	طرقبه	نوجاه	۶/۵	۱۳۹	۴۷۶	۶
	جاغرق	جاغرق	۳۰	۷۶۷	۲۴۵۹	۵
شاندیز		زשک	۸/۱	۸۰۸	۲۹۸۴	۵
		دهنو	۲۱	۱۲۸	۴۴۹	۶
	شاندیز	ویرانی	۱۳	۱۱۳۵	۴۰۶۵	۶
		حصارسرخ	۲/۳	۴۵۵	۱۵۷۰	۵
	ابرده	ابرده علیا	۳	۱۰۷۸	۳۵۵۳	۵
				۵۰۷۹	۱۵۰۷۶	۴۸

مأخذ: *سرشماری عمومی نفوس و مسکن (۱۳۹۵)

روستایی شناسایی و ذیل آنها ۱۸ نوع کاربری مشخص گردید. کاربری‌های شناسایی در ماتریس‌های ارزیابی کیفی قرار گرفته و به کمک ۴۸ خبره محلی در روستاهای مورد بررسی تکمیل شد. در جدول ۳ مشخص شد روستای نوچاه با ۵ کاربری گردشگری کم‌ترین تعداد و روستای حصارگلستان با ۱۳ کاربری بیش‌ترین تعداد کاربری گردشگری را به خود اختصاص داده است.

یافته‌های تحقیق

قبل از ارزیابی کیفی، لازم است کاربری‌های گردشگری موجود در هر یک از روستاها شناسایی گردد. لذا به کمک مطالعات گسترده اسنادی و بررسی طرح‌های هادی و بررسی‌های میدانی (۱۳۹۵-۱۳۹۶)، در این مطالعه ۷ گروه کاربری گردشگری در نواحی

جدول ۳: کاربری‌های موجود در روستاهای مورد مطالعه

کاربری‌ها	زیر کاربری	تکیه	دهنو	تکیه	آبرده عالی	نوچاه	حصارگلستان	حصارسیخ	ویرانی	جمع
اقامتی	خانه‌های دوم	*	*	*	*	*	*	*	*	۸
	مجتمع اقامتی	*			*		*			۳
	هتل						*			۱
تجاری-بازرگانی	تجاری روزانه (سوپرمارکت و ...)	*	*	*	*	*	*	*	*	۸
	تجاری منطقه‌ای	*			*		*	*	*	۶
	تکیه و حسینیه					*	*		*	۳
مذهبی	مسجد جامع						*		*	۲
	اماکن زیارتی						*			۱
	پارک روستایی		*					*	*	۳
تفریحی	فضاهای سبز عمومی		*					*		۲
	پارکینگ						*			۱
	شبکه معابر اصلی درون روستا	*	*	*	*	*	*	*	*	۸
حمل و نقل	شبکه معابر فرعی درون روستا	*	*	*	*	*	*	*	*	۸
	رستوران	*			*	*	*	*	*	۶
	کافه				*	*	*	*	*	۴
پذیرایی	موزه							*	*	۱
	کاروانسرا/قلعه				*					۱
	آب انبار تاریخی				*		*			۲
تنوع کاربری‌های گردشگری موجود		۷	۶	۷	۱۰	۵	۱۳	۹	۱۱	-

استان با میانگین ۲/۱۶ اختصاص پیدا کرده است. همچنین براساس میانگین‌های موجود روستای ابرده علیا با میانگین ۳/۳۵ بیش میانگین از نظر عملکرد کاربری‌های گردشگری و روستای حصارسرخ با میانگین ۲/۴۱ در پایین‌ترین مرتبه ماتریس ظرفیت قرار گرفته است.

ارزیابی کیفی کاربری‌های روستایی به لحاظ ماتریس ظرفیت

مطابق جدول ۴ در تمام روستاها واحد روستا بیش‌ترین سطح کارکردی با میانگین ۳/۶۳ به خود اختصاص داده است و کمترین میانگین در بین سطوح مربوط به

جدول ۴: میانگین ارزیابی ظرفیت کاربری‌های گردشگری در هر یک از روستاهای مورد بررسی

نام روستا	واحد همسایگی	محله	روستا	دهستان	شهرستان	استان	کشور	میانگین
زشک	۲/۸۸	۲/۸۸	۳/۰۰	۲/۰۰	۳/۱۳	۲/۳۸	۱/۶۳	۲/۵۵

توسعه پایدار محیط جغرافیایی

۲/۵۱	۱/۰۰	۱/۸۶	۲/۲۹	۲/۲۹	۳/۷۱	۳/۵۷	۲/۸۶	دهنو
۲/۸۶	۲/۰۹	۲/۳۶	۲/۵۵	۲/۵۵	۳/۵۵	۳/۶۴	۳/۲۷	ویرانی
۲/۹۸	۲/۵۷	۲/۷۱	۲/۵۷	۲/۴۳	۳/۴۲	۳/۷۱	۳/۴۳	جاغرق
۳/۳۵	۲/۱۴	۳/۴۳	۳/۵۷	۲/۵۷	۴/۰۰	۳/۷۱	۴/۰۰	ابرده علیا
۲/۶۳	۱/۰۰	۱/۶۰	۲/۴۰	۲/۶۰	۳/۸۰	۳/۶۰	۳/۴۰	نوجه
۲/۶۶	۱/۴۶	۱/۶۹	۲/۶۲	۲/۰۰	۳/۸۵	۳/۶۲	۳/۳۸	حصارگلستان
۲/۴۱	۱/۰۰	۱/۲۲	۱/۷۸	۲/۶۷	۳/۶۷	۳/۷۸	۳/۷۸	حصارسرخ
	۲/۶۱	۲/۱۶	۲/۶۱	۲/۲۶	۳/۶۳	۳/۵۶	۳/۳۷	میانگین

ارزیابی کیفی کاربری‌های روستایی به لحاظ ماتریس مطلوبیت

مطابق جدول ۵ در بین هشت عامل تعریف شده در بحث مطلوبیت کاربری‌های گردشگری، عامل «دید» با میانگین ۳/۹۷ مطلوب‌ترین و با توجه به اینکه اغلب کاربری‌های گردشگری در نواحی روستایی در حاشیه و

خارج از بافت روستا قرار دارند، «موقعیت مرکزی در روستا» با مقدار ۳/۵۲ نامطلوب‌ترین عامل بوده است. در مجموع در بین روستاها، نوجه با میانگین ۳/۹۵ در بهترین وضعیت از نظر مطلوبیت قرار دارد و کاربری‌های گردشگری روستای دهنو با میانگین نظری ۳/۷۳ کم‌ترین مطلوبیت را به خود اختصاص داده است.

جدول ۵: میانگین ارزیابی ماتریس مطلوبیت در روستاهای مورد بررسی

نام روستا	موقعیت مرکزی	دسترسی به شبکه ارتباطی		دسترسی به تاسیسات و تجهیزات		شیب	هوا	صدا	دید	میانگین
		بو	ارتباطی	تاسیسات و تجهیزات	تاسیسات و تجهیزات					
زشک	۳/۵۷	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۸۶	۳/۴۳	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۸۶
دهنو	۳/۳۳	۳/۸۳	۴/۰۰	۲/۸۳	۴/۰۰	۳/۸۳	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۷۳
ویرانی	۳/۲۵	۳/۹۲	۳/۹۲	۳/۸۳	۳/۹۲	۳/۹۲	۳/۹۲	۳/۸۳	۳/۸۳	۳/۷۹
جاغرق	۳/۵۷	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۵۷	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۸۹
ابرده علیا	۳/۶۷	۳/۷۸	۴/۰۰	۳/۸۹	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۹۲
نوجه	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۶۰	۴/۰۰	۳/۹۵
حصارگلستان	۳/۰۸	۳۳/۹۲	۴/۰۰	۳/۷۷	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۸۵
حصارسرخ	۳/۷۰	۳/۸۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۷۰	۳/۹۰	۳/۷۶
میانگین	۳/۵۲	۳/۹۲	۳/۹۱	۳/۵۹	۳/۹۲	۳/۹۶	۳/۸۹	۳/۹۷		

تحلیل کیفی انواع کاربری‌های موجود براساس ماتریس وابستگی

در ماتریس وابستگی، نسبت وابستگی کاربری‌های گردشگری به یکدیگر در سطح روستا و چگونگی جانمایی آنها در کنار یکدیگر و میزان ضرورت وجود هر کاربری به عنوان مکمل زنجیره پیوسته نیازهای روستایی در طیف‌های کاملاً وابسته با امتیاز ۴ تا کاملاً غیروابسته با امتیاز ۱ نسبت به یکدیگر طبقه‌بندی و جانمایی شده است. مطابق جدول ۶ در بین کاربری‌های گردشگری موجود، کاربری «تجاری روزانه (سوپرمارکت

و ...)» با میانگین ۳/۳۱ بیشترین وابستگی را با سایر کاربری‌های همجوار داشته است به طوری که می‌توان گفت کاربری تجاری از جمله کاربری‌هایی است که مورد احتیاج سایر کاربری‌ها قرار دارد و عمده نیازهای ضروری ساکنان را برطرف می‌نماید. پس از کاربری تجاری، کاربری‌های شبکه معابر اصلی درون روستا و شبکه معابر فرعی درون روستا به ترتیب با امتیاز ۳/۲۱ و ۳/۲۷ بیش‌ترین مقدار را در بین سایر کاربری‌ها به خود اختصاص داده‌اند. همچنین مشخص گردید که کاربری کاروانسرا/قلعه با امتیاز ۱/۲۸ کمترین وابستگی را در بین کاربری‌ها به خود اختصاص داده است.

جدول ۶: میانگین ارزیابی ماتریس وابستگی در روستاهای مورد بررسی

کاربری‌ها	زیر کاربری‌ها	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین
اقامتی	خانه‌های دوم	۱/۳۳	۱/۰۰	۲/۰۰	۱/۰۰	۲/۰۰	۱/۳۳	۲/۰۰	۲/۰۰	۱/۳۳
	مجتمع اقامتی	۲/۴۶								
	هتل				۱/۸۷					
تجاری-بازرگانی	تجاری روزانه	۳/۲۵	۱/۴۰	۳/۴۰	۲/۸۰	۳/۴۰	۳/۷۵	۳/۴۰	۳/۲۰	۳/۳۱
	تجاری منطقه‌ای	۳/۰۰	۲/۶۶	۲/۸۳						
مذهبی	تکیه و حسینیه	۱/۵۰		۲/۳۳						
	مسجد جامع	۲/۲۳	۱/۹۱	۲/۵۴						
	اماکن زیارتی	۲/۲۵		۲/۲۵						
تفریحی	پارک روستایی	۱/۳۰	۲							
	فضاهای سبز عمومی	۱/۳۳	۲							
	پارکینگ			۱/۹۴						
حمل و نقل	شبکه معابر اصلی	۲/۴۶	۱/۴۳	۳/۴۵	۳/۳۱	۳/۴۵	۳/۵۷	۳/۲۴	۳/۱۹	۳/۲۳
	شبکه معابر فرعی	۳/۵۲	۱/۵۲	۳/۲۱	۳/۲۱	۳/۲۱	۳/۰۶	۲/۹۶	۳/۲۲	۳/۲۷
پذیرایی	رستوران	۲/۱۴	۱/۷۰	۱/۹۴				۱/۷۶	۱/۸۸	۱/۷۹
	کافه			۲/۰۴	۱/۹۴			۱/۸۱		۱/۹۰
	موزه								۱/۲۸	۱/۲۸
تاریخی	کاروانسرا/قلعه			۱/۲۸						۱/۲۸
	آب انبار تاریخی							۱/۳۱		۱/۳۱
میانگین		۲/۵۹	۱/۰۰	۲/۶۹	۲/۲۹	۲/۷۵	۲/۴۳	۲/۴۸	۲/۱۱	۲/۱۱

روستایی به لحاظ منظر و چشم‌انداز: مطابق جدول با توجه به اینکه در عمده روستاها شبکه معابر از وضعیت مطلوبی برخوردار می‌باشند لذا کاربری «شبکه دسترسی و معابر فرعی» با میانگین ۴/۴۲ به لحاظ سازگاری با سایر کاربری‌ها از نظر منظر و چشم‌انداز مطلوب و کاربری «آب انبار» در آخرین رتبه کاربری‌ها با امتیاز ۳/۱۵ قرار دارد. همچنین بالاترین میانگین سازگاری کاربری‌های گردشگری در ماتریس منظر و چشم‌انداز به روستای نوچاه با ۴/۲۳ و کم‌ترین به روستای حصار گلستان با ۳/۳۶ اختصاص پیدا کرده است. (ج) ارزیابی سازگاری کاربری‌های روستایی به لحاظ همجواری کاربری‌ها: مطابق جدول ۷ کاربری پارکینگ با میانگین ۴/۳۳ از بالاترین سازگاری و کاربری آب انبار با میانگین

در پژوهش حاضر، ماتریس سازگاری از سه جنبه: (۱) همجواری، (۲) امنیت عمومی و (۳) منظر و چشم‌انداز ارزیابی گردیده است. در این ماتریس‌ها عدد یک بیانگر کاملاً ناسازگار و عدد پنج بیانگر کاملاً سازگار می‌باشد. الف) ماتریس سازگاری از نظر امنیت عمومی کاربری‌ها: مطابق جدول زیر، بالاترین میانگین امنیت مربوط به کاربری «تجاری روزانه (سوپرمارکت و ...» با ۴/۲۱ و پایین‌ترین میانگین مربوط به کاربری «آب انبار تاریخی» با امتیاز ۳/۲۱ است. همچنین مشخص گردید که بالاترین میانگین سازگاری کاربری‌ها به لحاظ امنیت عمومی مربوط به روستای نوچاه با ۴/۷۸ و کم‌ترین میانگین به روستای حصار گلستان با ۳/۴۰ اختصاص پیدا کرده است. ب) ارزیابی سازگاری کاربری‌های

توسعه پایدار محیط جغرافیایی

روستای حصارسرخ با میانگین ۳/۵۳ اختصاص پیدا کرده است. در ادامه جمع‌بندی نهایی ماتریس‌های سازگاری در سه زیر گروه امنیت، منظر و چشم‌انداز و همجواری کاربری‌ها آورده شده است.

از سازگاری پائینی به لحاظ همجواری با سایر کاربری‌های مجاور دارد. همچنین بیش‌ترین نمره سازگاری در ماتریس همجواری کاربری‌های گردشگری مربوط به روستای نوچاه با میانگین ۴/۳۸ و کم‌ترین به

جدول ۷: جمع‌بندی ماتریس سازگاری در روستاهای مورد مطالعه

کاربری ها	اقامتی	تجاری-بازرگانی	مذهبی	تفریحی	حمل و نقل	پذیرایی	تاریخی
زیر کاربری ها	خانه‌های دوم	تجاری روزانه	تجاری منطقی‌های	تکیه و حسینیه	مسجد جامع	اماکن زیارتی	پارک روستایی
امنیت	۴	۳/۹	۴/۵				
منظر و چشم‌انداز	۴/۳	۲/۸	۴/۰				
همجواری	۴	۳/۴	۳/۸				
امنیت	۳/۶			۳/۲	۳/۸		
منظر و چشم‌انداز	۲/۶			۴/۲	۴/۴		
همجواری	۵			۳/۳	۴/۴		
امنیت	۴	۴/۰	۴/۰				
منظر و چشم‌انداز	۲/۳	۴/۰	۳/۶				
همجواری	۴	۴/۰	۴/۰				
امنیت	۴/۳	۲/۷	۴/۵				
منظر و چشم‌انداز	۴/۶	۳/۵	۳/۳				
همجواری	۴/۳	۳/۷	۳/۶				
امنیت	۴	۵/۰	۴/۸				
منظر و چشم‌انداز	۴/۳	۴/۷	۴/۶				
همجواری	۴/۳	۴/۷	۴/۳				
امنیت	۴	۴/۰	۳/۶				
منظر و چشم‌انداز	۲	۳/۲	۳/۱				
همجواری	۵	۴/۲	۴/۳				
امنیت	۲/۶	۳/۱	۳/۵	۳/۶	۳/۸	۳/۰	۳/۳
منظر و چشم‌انداز	۳/۱	۳/۳	۳/۶	۳/۴	۳/۵	۲/۸	۳/۵
همجواری	۲/۱	۳/۶	۳/۸	۴/۶	۲/۶	۳/۷	۲/۶
امنیت	۴/۳	۴/۵	۳/۶	۳/۶	۴/۰	۲/۶	۳/۵
منظر و چشم‌انداز	۳/۶	۴/۵	۴/۴	۳/۷	۳/۷	۳/۷	۳/۷
همجواری	۴/۶	۴/۵	۴/۶	۳/۲	۳/۷	۳/۶	۳/۵
امنیت	۳/۹	۳/۲	۳/۵	۴/۲	۴/۰	۳/۸	۴/۰
منظر و چشم‌انداز	۳/۲	۳/۵	۳/۶	۳/۹	۳/۳	۳/۵	۳/۷
همجواری	۴/۲	۳/۶	۳/۸	۴/۲	۴/۳	۴/۳	۳/۳

معیار اصلی درون روستا با مقدار ۴/۲۴ و کمترین آن به کاربری تجاری منطقه‌ای با مقدار ۲/۳۳ اختصاص پیدا کرده است. در جدول ۹ رتبه‌بندی هر یک از روستاهای مورد مطالعه براساس ماتریس‌های سازگاری مورد بررسی قرار گرفت که نتایج نشان می‌دهد در ماتریس ظرفیت روستای جاغرق بیشترین و حصارگلستان کمترین مقدار را به دست آورده است. در ماتریس مطلوبیت نیز روستای ابرده علیا بیشترین مقدار را و دهنو کمترین مقدار را به دست آورده است. در ماتریس سازگاری نیز مشخص گردید که روستای نوچاه بیشترین مقدار و حصارسرخ کمترین مقدار میانگین را به دست آورده است. همچنین توزیع فضایی روستاهای مورد مطالعه در شکل ۱ نمایش داده شده است.

در جدول ۸ نمره نهایی ارزیابی کیفی ماتریس‌های ظرفیت، وابستگی، مطلوبیت و سازگاری به دست آمده است که مشخص گردید در ماتریس ظرفیت بیشترین مقدار به کاربری اماکن زیارتی (امام زاده و ...) با میانگین ۴ و کمترین آن به کاربری‌های پارک روستایی و فضاهای سبز عمومی (پارک‌ها)، در ماتریس وابستگی بیشترین مقدار به کاربری تجاری روزانه (سوپرمارکت و ...) با مقدار ۳/۳۱ و کمترین مقدار به کاربری‌های موزه و کاروانسرا/قلعه با مقدار ۱/۲۸، در ماتریس مطلوبیت نیز بیشترین مقدار به کاربری‌های شبکه معابر اصلی درون روستا و کافه با مقدار ۳/۹۷ و کمترین مقدار به کاربری پارک روستایی با مقدار ۳/۵۴ و در نهایت در ماتریس سازگاری نیز بیشترین مقدار به کاربری شبکه

جدول ۸: میانگین ارزیابی ماتریس‌ها در کاربری‌های مورد بررسی

کاربری‌ها	زیرکاربری‌ها	ظرفیت	وابستگی	مطلوبیت	سازگاری	نمره نهایی ارزیابی کیفی
اقامتی	خانه‌های دوم	۲/۷۶	۱/۸۷	۳/۸۱	۲/۶۷	۲/۹۴
	مجتمع اقامتی	۲/۵۰	۲/۴۶	۳/۸۴	۲/۹۳	۲/۸۸
	هتل	۳/۵۷	۱/۸۷	۳/۷۸	۳/۹۷	۳/۳۹
تجاری-بازرگانی	تجاری روزانه	۲/۹۷	۳/۳۱	۳/۹۱	۲/۷۷	۳/۲۴
	تجاری منطقه‌ای	۲/۷۵	۲/۷۹	۳/۸۸	۲/۳۳	۲/۹۴
	تکیه و حسینیه	۲/۲۳	۱/۷۴	۳/۶۰	۲/۴۰	۲/۵۶
مذهبی	مسجد جامع	۲/۸۰	۲/۲۳	۳/۸۲	۲/۴۰	۲/۷۰
	اماکن زیارتی	۴/۰۰	۲/۲۵	۳/۶۳	۳/۵۰	۳/۲۵
	پارک روستایی	۲/۰۰	۲/۱۴	۳/۵۴	۳/۶۰	۳/۰۰
تفریحی	فضاهای سبز عمومی	۲/۰۰	۲/۳۷	۳/۵۵	۲/۲۷	۲/۷۵
	پارکینگ	۲/۴۰	۱/۹۴	۳/۸۸	۳/۶۷	۳/۱۰
	شبکه معابر اصلی	۲/۸۸	۳/۲۳	۳/۹۷	۴/۲۴	۳/۴۷
حمل و نقل	شبکه معابر فرعی	۲/۶۵	۳/۲۷	۳/۹۲	۴/۲۱	۳/۴۵
	رستوران	۲/۵۴	۱/۷۹	۳/۸۲	۳/۴۲	۲/۸۹
	کافه	۳/۰۳	۱/۹۰	۳/۹۷	۳/۳۴	۳/۰۱
تاریخی	موزه	۳/۲۰	۱/۲۸	۳/۶۳	۳/۱۷	۳/۰۵
	کاروانسرا/قلعه	۳/۴۰	۱/۲۸	۳/۶۳	۲/۹۲	۳/۱۰
	آب انبار تاریخی	۳/۲۹	۱/۳۱	۳/۳۸	۳/۰۳	۲/۳۲

جدول ۹: ارزیابی کیفی کاربری‌های گردشگری در هر یک از روستاهای مورد بررسی

نام روستا	ظرفیت	مطلوبیت	وابستگی	سازگاری	نمره نهایی ارزیابی کیفی
زشک	۲/۵۵	۳/۸۶	۲/۵۹	۳/۹۱	۳/۲۳
دهنو	۲/۵۱	۳/۷۳	۳/۰۰	۳/۸۱	۳/۲۶
ویرانی	۲/۹۸	۳/۸۹	۲/۶۹	۳/۹۲	۳/۱۷
جاغرق	۳/۳۵	۳/۹۲	۲/۲۹	۳/۸۸	۳/۳۶
ابرده علیا	۲/۶۳	۳/۹۵	۲/۷۵	۳/۷۸	۳/۳۴

توسعه پایدار محیط جغرافیایی

۳/۴۵	۴/۴۷	۲/۴۳	۳/۸۵	۲/۶۶	نوجاه
۳/۱۴	۳/۴۷	۲/۴۸	۳/۷۶	۲/۴۱	حصار گلستان
۳/۰۳	۳/۶۳	۲/۱۱	۳/۷۹	۲/۸۶	حصار سرخ
۳/۸۵	۳/۸۵	۲/۵۴	۳/۸۴	۲/۷۴	میانگین

شکل ۱: رتبه‌بندی روستاها بر اساس ماتریس نهایی

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش کاربری‌های موجود در هر یک از روستاها شناسایی گردید و تعداد ۷ گروه کاربری گردشگری با ۱۸ کاربری ذیل آنها از طریق مطالعات گسترده اسنادی و بررسی طرح‌های هادی و بررسی‌های میدانی در نواحی روستایی شناسایی گردید. در این تحقیق ماتریس ارزیابی کیفی در ماتریس‌های ظرفیت، وابستگی، مطلوبیت و سازگاری (در سه زیر مجموعه امنیت عمومی، همجواری کاربری‌ها و منظر و چشم‌انداز) مورد ارزیابی و بررسی قرار گرفته شد. نتایج نشان داد که در ماتریس ظرفیت روستای ابرده علیا با میانگین ۳/۳۵ بیش میانگین و روستای حصارسرخ با میانگین ۲/۴۱ در پایین‌ترین مرتبه ماتریس ظرفیت قرار گرفته‌اند. همچنین نتایج به دست آمده در ماتریس مطلوبیت نشان می‌دهد که روستای نوجاه با میانگین ۳/۹۵ در بهترین وضعیت از نظر مطلوبیت قرار دارد و روستای دهنو با میانگین نظری ۳/۷۳ کم‌ترین میانگین را در بین روستاها به دست آورده است. در ماتریس وابستگی نیز مشخص گردید که در بین کاربری‌های گردشگری موجود، کاربری تجاری روزانه (سوپرمارکت و ...) با میانگین ۳/۳۱ در بین سایر کاربری‌های موجود

بیش‌ترین مقدار را به دست آورده است و مشخص می‌گردد که این کاربری به سایر کاربری‌های گردشگری وابستگی زیادی دارد. با توجه به اینکه اکثر روستاهای مورد مطالعه به غیر از روستای ابرده علیا از کاربری‌های تاریخی و باستانی برخوردار نمی‌باشند، لذا کم‌ترین میانگین در بین کاربری‌ها با مقدار ۱/۲۸ به کاربری کاروانسرا اختصاص پیدا کرده است. در نهایت نیز ماتریس سازگاری کاربری‌ها محاسبه گردید که به‌طوری که در ماتریس سازگاری از نظر امنیت عمومی کاربری‌ها بیش‌ترین نمره به کاربری تجاری روزانه (سوپرمارکت و ...) با نمره نهایی ۴/۲۱ و کم‌ترین آن به کاربری تاریخی آب انبار با نمره ۳/۲۱ اختصاص پیدا کرده است. همچنین در ماتریس منظر و چشم‌انداز کاربری‌ها مشخص گردید که بیش‌ترین نمره به کاربری شبکه معابر اصلی درون روستا با نمره نهایی ۴/۳۳ و کم‌ترین آن به کاربری آب انبار تاریخی با نمره ۳/۱۵ تعلق دارد. در ماتریس همجواری کاربری‌ها مشخص گردید که بیش‌ترین نمره به کاربری پارکینگ با نمره نهایی ۴/۳۳ و کم‌ترین آن به کاربری کاروانسرا/قلعه با نمره نهایی ۲/۷۱ اختصاص پیدا کرده است. با نگاه به مطالعات انجام شده مشخص می‌شود که تاکنون مطالعه‌ای جامع و یکپارچه در خصوص سازگاری، مطلوبیت، ظرفیت و

تحلیل علمی آن در این پژوهش، نشان دهنده آن است که بسیاری از کاربری‌های موجود از نظر کمی و کیفی با استانداردها و ضوابط علمی منطبق نبوده و نامتعادل است.

توزیع کاربری‌ها و تأثیرات آن‌ها بر کیفیت زندگی شهری»، جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای: ۱۷، ص ۲۰۹-۲۲۶. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=280127>

- جمالی پور، م.، شاهپوری، ا. و قربانی، م.، ۱۳۹۴. «عوامل موثر بر شکل‌گیری تغییر کاربری اراضی در استان مازندران (مطالعه موردی: شهرستان تنکابن)»، نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی: ۲۹(۲)، ص ۱۰۷-۱۱۵.

<http://ensani.ir/fa/article/343636/> - حسین زاده دلیر، ک. و ملکی، س.، ۱۳۸۷. «بررسی تغییرات کاربری اراضی شهری در طرح جامع و تفصیلی شهر ایلام- طی دهه ۸۲-۱۳۷۲»، جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای: ۸، ص ۶۵-۹۴.

<http://ensani.ir/fa/article/23681/> - خان محمدی، ع.، فرخی، م.، بهاره مددی، ع. و کلانتری، ن.، ۱۳۹۵. «ارزیابی و تحلیل کاربری اراضی شهر اسلامشهر با تأکید بر ساماندهی و برآورد کاربری فضای سبز»، چهارمین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در مهندسی عمران، معماری و مدیریت شهری، تهران، دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی.

- خواجه شاهکویی، ع.، کریم زاده، ح. و حسین نژاد، م.، ۱۳۹۱. «پیاپی‌سازی ماتریس‌های همجواری برای ارزیابی سازگاری کاربری‌های شهری به روش تصمیم‌گیری چندمعیاره فازی (مورد مطالعه: کاربری‌های آموزشی دبیرستان شهر گرگان)»، جغرافیا و پایداری محیط: ۵، ص ۷۱-۹۲.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=199311> - دلال پورمحمدی، م.، ۱۳۸۲. برنامه‌ریزی مسکن، جلد اول، چاپ ۲، انتشارات سمت، تهران.

<https://www.gisoom.com/book/1574883/> - دلفان آذری، ش. و افشار، ر.، ۱۳۹۲. «نقش نهادهای دولتی در تغییر الگوی کاربری زمین شهری (مطالعه موردی: شهر کلاردشت)»، پژوهش‌های دانش زمین: ۲(۴)، ص ۷۲-۸۵. https://esrj.sbu.ac.ir/article/view/article_94648.html

وابستگی کاربری‌ها در نواحی روستایی انجام نشده است. نتایج این تحقیق با تحقیق ضرابی و همکاران (۱۳۹۱)، ابراهیم زاده و حبیب زاده (۱۳۸۹)، ضرابی و همکاران (۱۳۹۴) که نشان دادند ارزیابی کیفی آن با توجه به ماتریس‌های سازگاری، ظرفیت، مطلوبیت و وابستگی و

منابع

- ابراهیم زاده، الف.، احدنژاد، م.، ابراهیم زاده، ح. و شفیع، ۱۳۸۹. «برنامه‌ریزی و ساماندهی مکانی و فضایی خدمات بهداشتی - درمانی شهر زنجان»، پژوهش‌های جغرافیایی: ۴۳ (۷۳)، ص ۳۹-۵۸.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=280127> - ابراهیم زاده، ع. و اردکانی، م.، ۱۳۸۵. «ارزیابی کاربری اراضی شهری اردکان فارس»، جغرافیا و توسعه: ۴(۷)، ص ۴۳-۶۸.

https://gdij.usb.ac.ir/article_3799.html - ابراهیم زاده، ع. و حبیب زاده، ک.، ۱۳۸۹. «تحلیل و ارزیابی کاربری اراضی روستا - شهر گلوگاه بابل با استفاده از GIS»، پژوهش‌های جغرافیای انسانی: ۴۲(۷۱)، ص ۱-۱۸.

https://jhgr.ut.ac.ir/article_24439.html - ابراهیمی، م. و زنده دل ثابت، ش.، ۱۳۹۶. «ارزیابی کمی و کیفی کاربری اراضی شهری مطالعه موردی: محله شیخ علی خان منطقه سه شهر اصفهان»، سومین کنگره بین‌المللی علوم زمین و توسعه شهری و اولین کنفرانس هنر، معماری و مدیریت شهری، تهران، دبیرخانه دائمی کنفرانس - مرکز توسعه علوم و فناوری.

- ابوالحسنی، س.، کریمی، م. و طالعی، م.، ۱۳۹۲. «ارزیابی اثر همسایگی و حسن همجواری کاربری‌های شهری در مقیاس ریزدانه»، اولین همایش ملی جغرافیا شهرسازی و توسعه پایدار، تهران.

<https://en.civilica.com/doc/266373/> - اکبری، س. و بماتیان، م.، ۱۳۸۷. «اکوتوریسم روستایی و نقش آن در توسعه پایدار روستای کندوان»، روستا و توسعه: ۱۱(۱)، ص ۱۳۱-۱۵۰.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=84008> - بریاسولیس، ه.، ۱۳۹۲. ترجمه مجتبی رفیعیان، مهران محمودی، الگوهای تحلیل تغییر کاربری زمین، رویکردهای نظری و مدل‌سازی، چاپ اول، تهران: انتشارات تهران.

<https://www.gisoom.com/book/1648543> - پاریزی، ص. و کاظمی نیا، ع.، ۱۳۹۴. «ارزیابی سازگاری کاربری اراضی براساس مدل GIS-AHP و بررسی الگوی

- زیاری، ک.، ۱۳۸۹. اصول و روش‌های برنامه‌ریزی منطقه-ای، جلد اول، انتشارات دانشگاه تهران، ایران.
<https://www.gisoom.com/book/1939913/>
- سرور، ر.، ۱۳۸۴. «برنامه‌ریزی شهرهای جدید، انتشارات سمت، تهران.
<https://www.gisoom.com/book/1340729>
- سرور، ر.، درویش، ب. و ستاری، م.، ۱۳۹۳. «تحلیل و ارزیابی سازگاری کاربری‌های شهری (مورد مطالعه: نورآباد لرستان)»، دومین همایش ملی پژوهش‌های کاربردی در عمران، معماری و مدیریت شهری، تهران، دانشگاه جامع علمی کاربردی.
<https://civilica.com/doc/382760/certificate/print/>
- سعیدنیا، ا.، ۱۳۸۲. کتاب شهرداری‌ها، جلد چهارم، نظام مراکز شهری و فضاهای مسکونی، انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور، تهران.
- شیعه، ا.، ۱۳۸۱. مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی شهری، چاپ ۱۳، انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران.
- ضرابی، ا.، علی زاده، ج. و عسگری، ح.، ۱۳۹۴. «تحلیل و ارزیابی کاربری اراضی روستا-شهرهای کوچک با استفاده از GIS مطالعه موردی: روستا-شهر اصلاندوز (واقع در استان اردبیل)»، برنامه‌ریزی شهری: ۳(۸)، ص ۵۱-۷۶.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=186995>
- ضرابی، ا.، وارثی، ح. و قنبری، م.، ۱۳۹۱. «تحلیل کاربری اراضی شهر جدید بینالود»، مجله تخصصی برنامه‌ریزی فضایی: ۲(۱)، ص ۴۹-۶۶.
<http://ensani.ir/fa/article/309055/>
- ظاهری، م.، سلیمانی راد، ا. و حسینی، ن.، ۱۳۹۶. «ارزیابی کاربری اراضی شهری کلانشهر اهواز بر پایه عدالت فضایی با استفاده از مدل LQi و روش نزدیکترین همسایه مجاور»، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری: ۹(۲۹)، ص ۷۵-۸۸.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=291964>
- علوی، ع.، میرجعفری، ب. و مصطفی، م.، ۱۳۹۱. «ارزیابی کاربری اراضی حاشیه تالاب با توجه به توان‌های محیطی (مطالعه موردی: تالاب قره قشلاقی)»، فصلنامه علمی محیط زیست: ۵۴، ص ۱۵-۲۰.
- فاضل نیا، غ. و افشارعمرانی، ا.، ۱۳۹۱. «تحلیل تأثیر تقاضای اجتماعی بر کاربری اراضی روستاهای شهرستان تنکابن»، جغرافیا و توسعه: ۳۳، ص ۲۷-۳۸.
<http://ensani.ir/fa/article/323708/>
- فیضی زاده، ب. و میر رحیمی، م.، ۱۳۸۷. آشکارسازی تغییرات کاربری اراضی شهرک اندیشه با استفاده از روش طبقه‌بندی شی گرا، همایش ژئوماتیک ۱۳۸۷، سازمان نقشه‌برداری کشور.
<https://civilica.com/doc/37046/>
- قدمی، م.، علیقلی زاده، ن. و آنامرادنژادی، ر.، ۱۳۸۹. «بررسی نقش گردشگری در تغییرات کاربری اراضی مقصد (نمونه مورد مطالعه: بخش مرکزی شهرستان نوشهر)»، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای: ۱(۳)، ص ۲۱-۴۲.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=118373>
- مشکینی، ا.، حاصل طلب، م. و پورطاهری، م.، ۱۳۹۲. «سنجش سازگاری کاربری اراضی براساس مدل AHP- GIS در محله عنصری مشهد»، جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای: ۲۰، ص ۲۵۹-۲۸۰.
https://jgrd.um.ac.ir/article_29734.html
- مطیعی لنگرودی، ح.، رضوانی، م. و کاتب ازگمی، ز.، ۱۳۹۱. «بررسی اثرات اقتصادی تغییر کاربری اراضی کشاورزی در نواحی روستایی (مطالعه موردی دهستان لیچارکی حسن رود بندرانزلی)»، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی: ۱، ص ۱-۲۳.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=195560>